

НАУЧЕН ЖИВОТ

“ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА МЕДИЦИНИ В ПОСТСЕКУЛЯРНУ ДОБУ”, ОГЛЯД VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

І. В. Васильєва,

доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини,
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
ivafilos1403@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3772-5358>

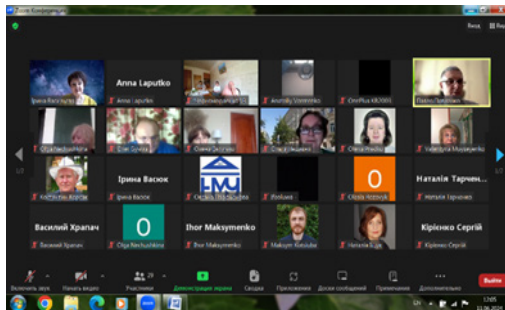
С. Л. Шевченко,

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини,
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
ex.theology@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9713-3402>

[https://doi.org/10.34017/1313-9703-2024-1\(23\)-2\(24\)-83-89](https://doi.org/10.34017/1313-9703-2024-1(23)-2(24)-83-89)

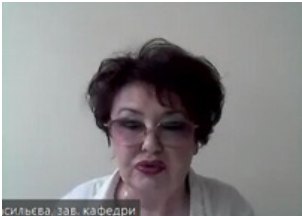
11 – 12 червня 2024 року у Національному медичному університеті ім. О. О. Богомольця в онлайн-форматі на базі кафедри філософії, біоетики та історії медицини відбулася VI Міжнародна науково-практична конференція “Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу”, присвячена пам’яті Луки (В.Ф. Войно-Ясенецького). Напрямки роботи учасників конференції залишились традиційними й були зосереджені на питаннях взаємодоповнюваності релігії та медицини у житті і творчості святителя Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького); окресленні світоглядних, методологічних, етичних, аксіологічних та історичних аспектів взаємозв’язку релігії та медицини у сучасному суспільстві; проблемі визначення та тлумачення здоров’я людини в контексті нових підходів у сучасній філософії, релігії та медицині; необхідності подальшого діалогу між релігією та медициною в наш час; актуальних проблемах біомедичної етики в сучасному релігійному та філософському дискурсі; викликах, що повстали перед філософією, етикою та медициною в умовах воєнного стану. НМУ імені О. О. Богомольця, забезпечуючи інтеграцію освіти та науки, традиційно залучив в якості співорганізаторів конференції провідні академічні інституції та заклади вищої освіти, зокрема Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України та Київський національний університет імені Тараса Шевченка, а також зарубіжні установи, такі як Центр розвитку особистості “HUMANUS”, Пловдив (Болгарія), Інститут соціальної медицини та медичної етики медичного факультету Університету імені Коменського в Братиславі (Словаччина) тощо.

В роботі конференції взяли участь представники більше двадцяти п’яти освітніх, наукових та громадських закладів України та Європи: Університету імені Коменського в Братиславі

(Словаччина), Центру розвитку особистості “HUMANUS” (Болгарія), Інститут історії Словацької академії наук (Словаччина), Католицького університету у Ружомберку (Словаччина), Карлового університету (Чехія), Інституту філософії та соціології Польської академії наук, Відділення Релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, ГО “Українська асоціація релігієзнавців”, Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, Київського національного університету будівництва і архітектури, Київського фахового коледжу електронних приладів, КНУ імені Тараса Шевченка, Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”, Національного транспортного університету, Національного університету “Львівська політехніка”, Національної академії статистики, обліку та аудиту, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Українського державного університету імені Михайла Драгоманова та ін. Значне представництво учасників забезпечили провідні медичні заклади України та Європи, зокрема, Інститут соціальної медицини та медичної етики медичного факультету Університету імені Коменського в Братиславі (Словаччина), НМУ імені О. О. Богомольця, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, Одеський національний медичний університет, Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова, ПВНЗ “Київський медичний університет”, Харківський національний медичний університет та ін.

Конференція вчергове засвідчила інтегративне спрямування представників соціально-гуманітарних наук на дослідження духовності людини у сучасному постсекулярному інформаційному суспільстві і вагомість нових здобутків у фундаментальних, клінічних дисциплінах (анатомії, терапії, фармації, біології та хімії, хірургії, онкології, епідеміології, гігієні тощо), а також значна кількість доповідей пленарного і секційних засідань була присвячена проблемам життя та смерті, здоров'я фізичного, духовного й психічного, безпеки в умовах російської війни проти України.

Васильєва, зав. кафедри

Відкриваючи конференцію модератор заходу, завідувачка кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ проф. Ірина Васильєва поінформувала про склад учасників конференції, зокрема, відзначила, що цьогорічна конференція представлена 25-ма установами-учасницями, а серед доповідачів докторів наук, професорів – 23, кандидатів наук, докторів філософії, доцентів, старших наукових співробітників – 44, старших викладачів, викладачів та асистентів – 11, докторантів – 1, аспірантів – 3, студентів – 12. У вітальному слові ректор

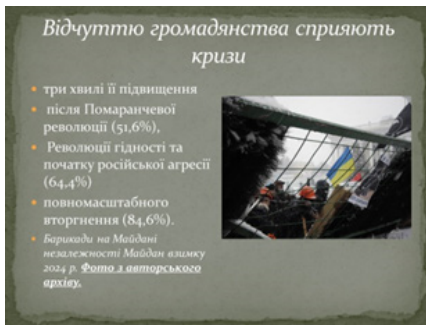
Університету, член-кореспондент НАМН України, проф. Юрій Кучин відзначив прискливу тенденцію, коли НМУ імені О. О. Богомольця, стає в черговий раз об'єднавчим майданчиком для такої кількості учасників і також наголосив на важливості такого спільного наукового заходу, адже видатний науковець-практик, святий Лука своїм життям людини віруючої продемонстрував єдність медичної науки й релігії, а його розробки використовуються і сьогодні. Ректор подякував воїнам ЗСУ, завдяки мужності та стійкості котрих, стало можливим проведення масштабної наукової конференції. До слів Юрія Кучина приєднались проректорка з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та європейської інтеграції НМУ проф. Рімма Скрипник, яка наголосила на необхідності подальшої наукової інтеграції вчених в межах Східної Європи.

Президентка Української асоціації релігієзнавців, проф. Людмила Филипович наголосила, що на базі НМУ святий Лука об'єднав медиків і

філософів, ставши світоглядним та духовним орієнтиром для сучасної молоді, яка сьогодні бере активну участь в обороні країни. Від імені доц. Міхаели Костічової, директора Інституту соціальної медицини та медичної етики медичного факультету Університету імені Коменського в Братиславі, привітала учасників конференції доц. Сільвія Капікова, наголосивши на актуальності та мультидисциплінарності заходу, а також висловила надію на подальшу інтеграцію установ-співорганізаторів конференції в науковій та науково-дослідній співпраці.

Учасники VI Міжнародної науково-практичної конференції плідно попрацювали уже в перший день конференції. Тільки під час пленарного засідання було заслухано 14 ґрунтовних доповідей. Центральне місце в доповідях учасників конференції відводилося легендарній постаті XX століття, видатному випускнику Університету, святителю Луці (Валентину Феліковичу Войно-Ясенецькому), який не тільки теоретично, а й практично, довів сумісність релігії та медицини, віри в Бога та науки. Зокрема, завідувач кафедри пластичної та реконструктивної хірургії ІПО НМУ проф. Василь Храпач акцентував увагу на питаннях впливу психоемоційного стану пацієнта на процес реконвалесценції. Доповідач відзначив, що “центральною базою книги В. Ф. Войно-Ясенецького “Дух, душа і тіло” стала проблема “Господь – світ – людина”. Вона вражає глибоким аналізом різних напрямків людських знань та взаємовідношень. Головна ідея прослідковується в аналізі життєвих прикладів людської взаємодії в екстремальні часи щодо суспільства та пошук шляхів щодо становлення людини як “духовної істоти”. Тому, головні ідеї цієї книги мають особливе значення для вирішення проблем сьогодення, коли відчувається певний дефіцит любові та милосердя на фоні зовнішнього “стресу”” (Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу... 2024, с. 23).

Професорка кафедри пропедевтики внутрішньої медицини № 2 НМУ Валентина Мойсеєнко у своїй стендовій доповіді оприлюднила результати дослідження “Війна, медицина і віра: шляхи зміцнення української ідентичності” (Науменко О. М., Мойсеєнко В. О., Тарченко І. П. Тарченко Н. В.). Дослідниця навела обнадійливі дані, згідно яких “у 2022 році Київський міжнародний інститут соціології отримав цікаві результати: якщо на початку лютого, тобто, до початку повномасштабного вторгнення, лише 64,6 % опитуваних на-

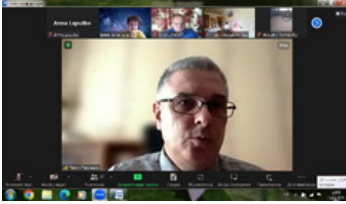
самперед вважали себе громадянами своєї країни, то в серпні цей показник збільшився до 85%” (...) й констатувала, що “драматичні події посприяли формуванню в Україні політичної нації” (Там само, с. 10).

Про людиномірність зв'язків на вістрі війни і миру в межах філософії права, релігії та медицини у своїй доповіді акцентував увагу старший науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України доц. Олег Бучма. Зокрема вчений зазначив: “Нинішня конференція (як і всі попередні) єднає освітян і науковців, релігієзнавців і медиків, вірян різних конфесій під омофором

гуманності, справедливості та віри в перемогу добра над злом. Тому нині, Релігія і Медицина, Наука і Освіта, що забезпечені Правом (де Право, Релігія, Медицина, Освіта і Наука мають бути Окультурені супроводом Філософії) є: вагомими засобами Перемоги України у війні, що розв'язала проти неї Росія, Перемоги Українського світу у двобої з “руським міром”

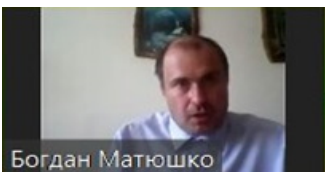
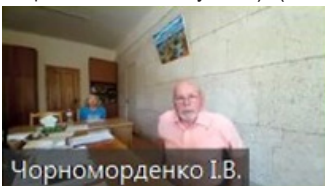
зла; факторами національної (релігійної, медичної та ін.) безпеки; чинниками утвердження демократичної, соціальної правової держави і Українського світу в мирний повоєнний час” (Там само, с. 17).

Гострі питання також порушив у своїй доповіді “Християнство обпалене війною. “Теологія після Бучі”” провідний науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, доктор філософських наук, доц. Павло Павлик: “... віроповчальної тези “Бог є Любов” недостатньо для ґрунтовної відповіді на питання “Де був Бог?” під час Бучанської катастрофи, “Де він є у межах російсько-української війни?”” (Там само, с. 21).

Відповідь на ці питання, на думку доповідача, “слід шукати не десь “взагалі”, а у конкретних церковних громадах, у кожного віруючого, з яких і складається Тіло Христове. А якщо хтось вважає, що християнство, сповідуючи євангельську ідею про зречення земного не відповідальне за зло у “цьому світі”, то той глибоко помиляється. – Є зло, є злочинець, існує провина, а значить у церковному сенсі мусить бути каяття і спокута, а в юридичному – суд, вирок і покарання” (Там само).

Професорка кафедри релігієзнавства філософського факультету КНУ імені Тараса Шевченка Олена Предко у доповіді “Напрями релігійної безпеки/небезпеки в умовах російсько-української війни” відзначила, що “релігійна безпека людини розкривається через процеси особистісного простору, де вона пов’язується із свободою совісті, свободою вибору, що уможлиблює духовний розвиток людини. На думку доповідачки, осмислення понятійного ряду “релігійна безпека – релігійна небезпека – свобода совісті – свобода релігій” як певної світоглядно-ціннісної системи, як феномена сприйняття потребує конструювання декількох рівнів, зокрема особистісний (на рівні Я-концепції); міжособистісний (фокусується на системі стосунків “Я – інша конфесія”); інституційний (характеризується взаємодією людини із соціальними інститутами)” (Там само, с. 40).

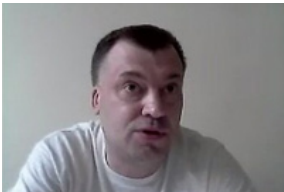
Під час пленарного засідання конференції розглянули і низку інших важливих питань та проблем, зокрема було запропоновано новий аспект осмислення проблеми добра і зла, тобто теодицеї у вченні Платона (проф. Ханжи В. Б., завідувач кафедри філософії, біоетики та іноземних мов, Одеський національний медичний університет) (Там само, с. 33-36), висвітлено практичне значення медичних знань в філософських вимірах сьогодення (проф. Чорноморденко І. В., завідувач кафедри філософії, Київський національний університет будівництва і архітектури) (Там само, с. 36-37), проаналізовано значення участі нано- і ноотехнологій у прогресі в охороні здоров’я (проф. Корсак К. В., ПВНЗ “Київський медичний університет”) (Там само, с. 51-57), охарактеризовано методику лікування психологічних травм Джудіт Герман та Бессела ван дер Колка (доц. Матюшко Б. К., Український державний університет імені Михайла Драгоманова) (Там само, с. 43-47) та ін.

12.06.2024 учасники конференції продовжили роботу в секціях, де зосередилися на методологічних та історичних аспектах взаємозв’язку релігії та медицини у сучасному суспільстві, обговорили актуальні проблеми біомедичної етики, розглянули релігію, як соціально-духовну детермінанту індивідуального та громадського здоров’я, сконцентрували

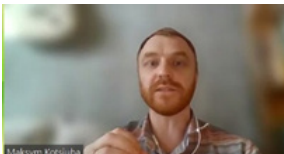
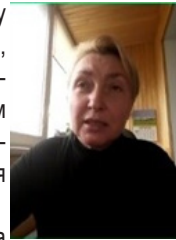
увагу на сучасних викликах в умовах воєнного стану. Тому не менш плідним виявився і другий день конференції з трьома секційними засіданнями, на яких відбувалися активні творчі дебати й дискусії. Так варто відзначити доповіді учасників першої об'єднаної секції, а саме доц. Мілана Луптака (Карлів Університ, Прага, Чеська Республіка), в якій йшлося про роль релігії в інтеграції українських мігрантів та біженців у Чехії; професора Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика Світлани Пустовіт, яка ґрунтовно проаналізувала індивідуальне здоров'я, як суспільну цінність (Там само, с. 25-27); професора кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ імені О. О. Богомольця Сергія Шевченка, який докладно висвітлив взаємозв'язок між духовністю та психічним здоров'ям в екзистенціальному психоаналізі В. Франкла та А. Ленгле (Там само, с. 104-108).

Лікар-стоматолог із Закарпаття М. Т. Орос також зазначила значущість тем і проблем, висвітлених учасниками конференції, акцентувавши увагу і на вагомості практичних аспектів доведення та підтвердження запропонованих ідей, оскільки майже кожна з них, на її думку, у практиці медичного втілення виявляє нові, незвичайні, а подеколи й неочікувані аспекти та результати.

Значну зацікавленість та обговорення викликали також доповіді інших співробітників кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ імені О. О. Богомольця: доц. Дмитра Білозора "Рух шістдесятників в Київському медичному інституті" (Там само, с. 90-92), доц. Ольги Редькіної "Сотеріологічне питання біоетики: критерії та дефініція смерті" (Там само, с. 136-141), к. філос. н., викладача Максима Коцюби "Чи потрібна біоетиці теорія моралі?" (Там само, с. 127-130).

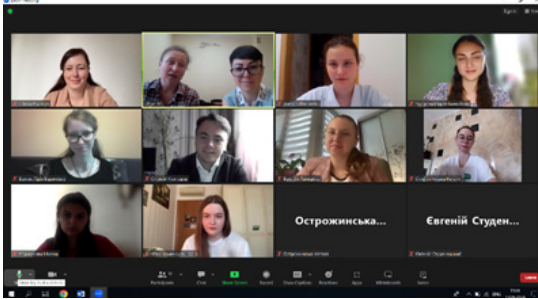

У заключній доповіді проф. Ірина Васильєва (НМУ імені О. О. Богомольця), спираючись на підходи свт. Луки, представників класичного екзистенціалізму, сучасної української філософії, висвітлила методологічні засади дослідження феномену духовності, характерні риси духовності українців в часи воєнного лихоліття, а також наголосила на необхідності, попри труднощі, збереження гуманізуючої функції освіти у нашому суспільстві (Там само, с. 62-65).

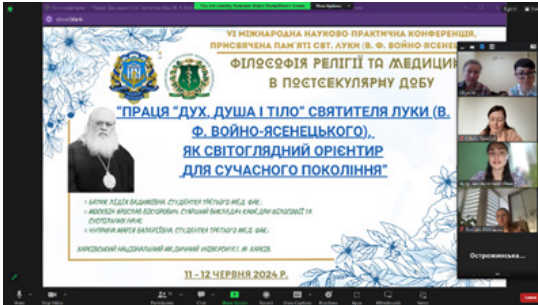
Жваве обговорення на другій об'єднаній секції викликали доповіді "Взаємодія релігійних сестер і цивільних медсестер: еволюція медичної освіти та практики в Словаччині" (доц. Сільвія Капікова, Університет імені Коменського в Братиславі, Словаччина) (Там само, с. 66-69), "Психіатрія та релігія у постсекулярній дійсності сьогодення" (Олександр Мартиненко, асистент кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича) (Там само, с. 113-116), "Народ Трощини в епоху глобалізації. Віра і медицина у радянську і по-радянську епохи. Спроба філософсько-релігійного аналізу" (Сергій Роде, аспірант кафедри філософії Київського національного університету будівництва і архітектури) (Там само, с. 81-84) та ін.

Окремо варто відзначити активну участь студентів в конференції. Серед учасників студентської секції відбулися творчі дискусії, дебати та обговорення актуальних проблем взаємозв'язку філософії, релігії та медицини. Дипломами нагороджені за найкращі доповіді "Праця "Дух, душа і тіло" святителя Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького), як світоглядний орієнтир для сучасного покоління" (Батюк Л. В. та Чуприна М. В., Харківський національний медичний

університет), “Питання гендерних стереотипів в контексті проблеми передчасної смертності серед чоловіків в Україні” (Студенецький Є. О., НМУ імені О. О. Богомольця), “Недоказовість

та радянщина в навчальному процесі медичних закладів вищої освіти очима студентів” (Коршунова М. І., НМУ імені О. О. Богомольця), “Про “найвищу науку” Г. С. Сковороди” (Острожинська Н. В., НМУ імені О. О. Богомольця), “Наука та релігія: співробітництво чи протистояння?” (Походенко А. О., НМУ імені О. О. Богомольця), “Питання виникнення думок про самогубство у підлітків: соціологічний аспект” (Камєньська Ю. А., НМУ імені О. О. Богомольця), “Мовленнєві порушення в контексті релігійного світогляду” (Кузнецов О. О., НМУ імені О. О. Богомольця), “Біомедикоетичні аспекти примусової шпиталізації” (Латишева В. І., НМУ імені О. О. Богомольця) (Там само, с. 170-203)

Учасники VI Міжнародної науково-практичної конференції “Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу” в плідних дискусіях, обговореннях та дебатах висвітлили проблеми творчої взаємодії меди-

цини та релігії, спираючись на новітні досягнення медичної науки, окреслили важливі питання подальшої співпраці та здобули вагомий практичний досвід. Представниками кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ імені О. О. Богомольця розширено наукові контакти для подальшої співпраці між українськими та закордонними фахівцями, зокрема від представників Інституту соціальної медицини та медичної етики медичного факультету Університету імені Коменського в Братиславі запропоновано продовжити подальшу співпрацю не лише в межах проведення спільно щорічної конференції “Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу”, а й розширити науково-дослідну співпрацю шляхом участі в спільних грантових проектах, науково-педагогічного стажування тощо. Плідна робота конференції зреалізувалась також і у науково-педагогічній співпраці кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця з Національним університетом охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика та Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича, зокрема у вигляді рецензування освітньо-професійних та робочих програм таких

дисциплін як “Філософія”, “Етика і деонтологія у фармації” та “Релігієзнавство” (для магістрів). Усі учасники конференції здобули неоціненний практичний науковий досвід участі в дискусіях, дебатах, висвітленні та вирішенні злободенних проблем інтеграції релігії та медицини в сучасну інформаційну, постсекулярну та воєнну добу. Усім спікерам та учасникам конференції було надіслано поштою програми та збірники матеріалів конференції, сертифікати учасника конференції, почесні грамоти та подарунки.

По завершенню секційних засідань відбулося заключне пленарне засідання під модеруванням завідувачки кафедри філософії, біоетики та історії медицини проф. Ірини Васильєвої, яка, узагальнюючи результати пленарного засідання та звіти модераторів секційних засідань, подякувала усім делегатам конференції за активну участь, підбила підсумки роботи конференції, розглянула та обговорила пропозиції щодо розширення тематичних рубрик та окреслила перспективи проведення конференції в наступному році. У підсумковій доповіді проф. І. В. Васильєва подякувала усім учасникам за плідну працю та запросила взяти участь у наступній VII Міжнародній науково-практичній конференції “Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу”, присвяченій пам’яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького), яка запланована до проведення на 11 – 12 червня 2025 р.

Література

Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам’яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького), НМУ ім. О. О. Богомольця, ПП “Видавництво “Фенікс””, Київ, 2024, 208 с.

References

Philosophy of Religion and Medicine in the Post-Secular Age: materials of V the international Scientific and Practical Conference. In memory of St. Luke (V. F. Voyno-Yasenetskyi) [Filosofiya religiyi ta medycyny v postsekulyarnu dobu: materialy V Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysvyachenoyi pam'yati svt. Luky (V. F. Vojno-Yasenez'kogo)] (2024), Bogomolets National Medical University, PE “Publishing House “Phoenix””, Kyiv, 208 p.

© Ірина Василівна Васильєва, Сергій Леонідович Шевченко